

ЯКІСНА ОСВІТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ ВОЄННОГО ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Столярик О. Ю., Семигіна Т. В.

ВСТУП

Якісна освіта соціальних працівників виступає запорукою психосоціальної підтримки та добробуту суспільства у мирний час. У період кризових та екстремальних ситуацій їхня роль суттєво зростає, оскільки саме від рівня професійної підготовки залежить ефективність реагування на виклики, підтримка вразливих груп і забезпечення суспільної стійкості (Rambaree & Rambaree, 2021¹; Semigina & Kokoichuk²⁰²³²).

В умовах війни соціальні працівники відіграють критично важливу роль у подоланні наслідків травматичних подій, оскільки вони не лише надають екстрену підтримку постраждалим, а й створюють довготривалі стратегії соціального відновлення. Їхня діяльність охоплює широкий спектр завдань: від надання психологічної допомоги жертвам насильства та бойових дій до сприяння соціальній адаптації та реінтеграції ветеранів і внутрішньо переміщених осіб. У ситуаціях, коли тисячі людей втрачають домівки, роботу, рідних та звичний спосіб життя, соціальні працівники стають важливими агентами змін, допомагаючи громадам відновити взаємодовіру та згуртованість (Семигіна, 2024³; Završek & Cox, 2024⁴). Саме тому, інвестиції в якісну освіту соціальних працівників слід розглядати як стратегічно важливий чинник зміцнення суспільної стійкості та сталого розвитку як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Якісна професійна підготовка соціальних працівників стане запорукою стійкого розвитку суспільства, адже вона

¹ Rambaree K., Rambaree B. B. 'Out of the Frying Pan into the Fire': Mauritian Social Workers' Perspectives on Disaster Governance in Mauritius. *The British Journal of Social Work*. 2021. № 51(5). С. 1585–1604.

² Semigina T., Kokoichuk Y. Floods in Ukrainian Carpathians: Lessons for Social Work Practice and Education. *Climate Justice and Social Work: International Perspectives* / Ed by Madhanagopal D., Nikku B. R. London: Routledge, 2023. С. 89–108. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003200390-6>.

³ Семигіна Т. Трансформація соціальної роботи в Україні: від радянських коренів до сучасних викликів. *Наукові тренди постіндустріального суспільства: збірник наукових праць з матеріалами VI Міжнар. наук. конф.* Вінниця: УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 79–81.

⁴ Završek D., Cox, J. Navigating Minefields: Social Work with People with Disabilities in the Context of War. *Journal of Human Rights and Social Work*. 2024. Vol. 9(3). P. 441–452.

дозволить не лише ефективно реагувати на поточні виклики війни та її наслідків, а й створювати фундамент для сталого мирного співіснування, економічного відновлення та соціальної інтеграції.

Дослідження свідчать, що вітчизняні заклади вищої освіти певною мірою адаптувалися до умов воєнного стану, впроваджуючи дистанційні та гібридні форми навчання, розширюючи доступ до освітніх ресурсів та інтегруючи у навчальні програми нові підходи, спрямовані на підготовку фахівців до роботи в умовах кризи (Chuiko et al., 2024⁵; Cuadra et al., 2024⁶; Semigina et al., 2024⁷). Значним досягненням є збільшення кількості освітніх програм із соціальної роботи, що свідчить про зростання суспільного усвідомлення важливості цієї професії в контексті війни та післявоєнного відновлення (Семигіна, 2024⁸).

Однак, попри розширення освітніх можливостей, залишається відкритим питання про якість підготовки фахівців: наскільки ці програми забезпечують належну та відповідну викликам часу підготовку фахівців, формуючи у них актуальні компетентності, необхідні для ефективного реагування на виклики війни та післявоєнного відновлення.

Мета роботи – проаналізувати компетентності соціальних працівників у контексті Цілей сталого розвитку ООН, визначити ключові компетентності, необхідні для підтримки осіб, груп і громад у період війни та післявоєнного відновлення, а також окреслити освітні підходи до формування цих компетентностей у підготовці соціальних працівників в Україні з урахуванням викликів, спричинених війною, та потреб повоєнного відновлення країни.

1. Сталий розвиток і соціальна робота

Традиційно соціальна робота розглядалася переважно в межах національних контекстів, що часто обмежувало можливості для вирішення соціальних проблем, які виходять за рамки окремих країн.

⁵ Chuiko O., Shkuro V., Semigina T. Continuities and Innovations in Social Work Practice Education in Ukraine: Lessons from the Pandemic and War Context. *Social Work Practice Education Beyond the Pandemic: Comparative Perspectives on Continuities, Adaptations and Innovations* / Ed. by Guidi R., Spatscheck C. Cham: Springer, 2024. P. 105-117.

⁶ Cuadra, C. B., Wallengren-Lynch, M., Kokoichuk, Y., & Rapeli, M. (2024). Social work students and teachers responding to internally displaced persons' need of shelter in Ukraine in spring 2022: Service learning and recognition. *International Social Work*. Vol. 67(6). P. 1362-1376.

⁷ Semigina T., Stoliaryk O., Slozanska H. Preparing Ukrainian social workers: Adapting higher education to wartime requirements. Professional training of future specialists amidst modern realities. T. 2. Riga: Baltija Publishing, 2025. С. 387–410. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-522-8-44>.

⁸ Семигіна Т. Аналіз освітніх програм із соціальної роботи в Україні: інституційний аспект. *Social Work and Education*. 2024. Т. 11, № 4. С. 488–498. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.24.4.3>.

Однак із розвитком глобалізації та зростанням міжнаціональних викликів постає необхідність переосмислення концепції «міжнародної соціальної роботи» на користь «глобальної соціальної роботи», що дозволить охопити проблеми, які є спільними для всього людства, а не ізольованими в межах окремих держав чи регіонів (Mapp & Gatenio Gabel, 2022⁹; Rice, Fisher & Moore, 2022¹⁰).

Перехід від міжнародного до глобального підходу означає, що соціальна робота більше не зосереджується лише на адаптації різних національних моделей чи обміні досвідом між країнами, а натомість акцентує увагу на спільних соціальних викликах, що потребують комплексних рішень на глобальному рівні. Наприклад, проблеми соціальної нерівності та доступу до якісних послуг, які традиційно вважалися питаннями внутрішньої політики, нині набувають міжнародного значення, оскільки їх розв'язання можливе лише через міжнародне співробітництво та обмін ресурсами.

Сталий розвиток вважається не лише ключовим орієнтиром сучасної соціальної роботи, а й фундаментальною концепцією, що визначає її стратегічні напрями, методи та підходи до вирішення соціальних проблем. Оскільки соціальна робота спрямована на забезпечення гідного життя для всіх верств населення, її місія тісно пов'язана з досягненням довготривалого балансу між соціальними, економічними та екологічними потребами суспільства. Значну роль у формуванні цієї парадигми відіграють міжнародні професійні організації, які об'єднують соціальних працівників з усього світу та активно інтегрують принципи сталого розвитку у свою діяльність. Вони не лише наголошують на необхідності підтримки рівноваги між соціальними, економічними та екологічними складовими, а й розробляють стандарти, методичні рекомендації та освітні програми, що сприяють їх практичному втіленню (Семигіна, 2017¹¹).

У цьому контексті соціальні працівники виконують важливу роль, адже саме вони є ключовими агентами змін, які впроваджують Цілі сталого розвитку ООН на локальному, національному та глобальному

⁹ Mapp S., Gatenio Gabel S. Moving social work from international social work to global social work through aligning SDG principles and social work education standards. *Social Work Education*. 2022. Vol. 41(7). P. 1412–1426. <https://doi.org/10.1080/02615479.2022.2089647>

¹⁰ Rice K., Fisher C., Moore S. Social work and the Sustainable Development Goals: an introduction to the special issue. *Social Work Education*. 2022. Vol. 41(7). P. 1409–1411. <https://doi.org/10.1080/02615479.2022.2122536>

¹¹ Семигіна Т. Завдання соціальної роботи у контексті Цілей сталого розвитку// Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри. Матеріали міжнар.наук.-практ. конф (5-6 квітня 2017 р.) [За заг.ред. Семигіної Т.В.]. Київ: АПСВТ, 2017. С. 138-141. URL: <http://bit.ly/2CaswpS>

рівнях. Завдяки своїй діяльності, вони сприяють забезпеченню добробуту населення, працюють над створенням інклюзивних суспільств, забезпечують рівний доступ до послуг та підтримки, а також активно долучаються до ініціатив, що спрямовані на зменшення нерівності та формування справедливих і ефективних соціальних інститутів. Окрім цього, сталий розвиток передбачає не лише розв'язання поточних соціальних негараздів, а й розробку довготривалих стратегій, які допоможуть запобігати їх виникненню в майбутньому. Саме тому соціальні працівники повинні поєднувати практичну діяльність із аналітичним підходом, використовуючи сучасні методи прогнозування соціальних ризиків, оцінки вразливості населення та планування ефективних інтервенцій.

Соціальні працівники безпосередньо сприяють *досягненню кількох ключових Цілей сталого розвитку* (UN, 2015¹²).

- ЦСР 3 (Міцне здоров'я та благополуччя) передбачає підтримку психосоціального здоров'я населення, що є важливим завданням соціальних працівників у кризових та посткризових ситуаціях.

- ЦСР 4 (Якісна освіта) орієнтована на розвиток компетентностей фахівців та забезпечення доступності освіти для вразливих груп.

- Реалізація ЦСР 5 (Гендерна рівність) пов'язана з боротьбою проти дискримінації, захистом прав жінок і дівчат, а також впровадженням антидискримінаційних практик.

- У межах ЦСР 8 (Гідна праця та економічне зростання) соціальні працівники сприяють розвитку соціального підприємництва, забезпечуючи можливості для професійної самореалізації різних категорій населення.

- Виконання ЦСР 10 (Зменшення нерівності) потребує активної підтримки вразливих груп, соціальної інклюзії та подолання соціального відчуження.

- Крім того, ЦСР 16 (Мир, справедливість та ефективні інститути) спрямована на зміцнення громад та створення стійких соціальних зв'язків, що є невід'ємною частиною діяльності соціальних працівників.

Особливої актуальності в соціальній роботі набуває *концепція «зеленої соціальної роботи»*, що поєднує екологічну справедливість із соціальним захистом, профілактичні та реагувальні стратегії і розвиток активності громад (Семигіна, 2018)¹³. У сучасних умовах ця парадигма спрямована на врахування екологічних факторів при роботі з громадами,

¹² Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development // UN. 12 August 2015. URL: <https://bit.ly/1TqMnbo>

¹³ Семигіна Т. Чому соціальна робота набуває зеленого кольору? *Вісник АПСВТ*. 2018. № 2. С. 11-27.

зокрема у сфері ліквідації наслідків екологічних катастроф, боротьби зі зміною клімату та захисту прав осіб, постраждалих від екологічних загроз (Semigina, 2021¹⁴). Для ефективної реалізації цієї концепції соціальні працівники повинні володіти знаннями про екологічну безпеку, адаптаційні стратегії громад до кліматичних змін, навичками кризового реагування та роботи з екологічно вразливими групами населення, а також мати сформованими інші «зелені» компетентності, передбачені документами Європейського Союзу (Bianchi et al., 2022¹⁵).

Слід додати, що глобальним пріоритетом соціальної роботи на 2024-2026 роки проголошено концепцію «Buen Vivir» – філософію доброго життя, яка ґрунтується на принципах соціальної справедливості, екологічної стійкості та гідності людини. Ця ідея, що бере свій початок в традиціях корінних народів Латинської Америки, передбачає не лише матеріальне благополуччя, а й гармонійне співіснування людини, громади та природи. Вона протистоїть вузькому економічному підходу до розвитку суспільства, пропонуючи натомість модель, у якій людські потреби, еко-системна рівновага та соціальна солідарність розглядаються як взаємопов'язані та взаємозалежні аспекти стійкого майбутнього (Семігіна, 2023¹⁶). Цей підхід особливо актуальний у контексті соціальної роботи, оскільки наголошує на необхідності не лише задоволення базових потреб людей, а й врахування ширших суспільних, культурних та екологічних умов, у яких вони живуть. Це означає, що соціальні працівники мають не лише допомагати окремим особам долати труднощі, а й працювати на рівні громад, сприяючи їхньому розвитку, підтримуючи екологічні ініціативи та відстоюючи права людини в умовах глобальних викликів. Застосування концепції «Buen Vivir» у соціальній роботі передбачає комплексний підхід до благополуччя, що інтегрує соціальні, економічні та екологічні фактори у процеси підтримки вразливих груп і розвитку громад. Це, зокрема, означає, що соціальні працівники повинні:

- Враховувати *екологічний вимір соціальної роботи*, підтримуючи ініціативи, спрямовані на збереження довкілля та розвиток екологічної відповідальності серед населення.

¹⁴ Semigina T. Nowadays social work: discussions on environmental stability and justice. *Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices*: Materials of the Monthly International Scientific and Practical Conference (May 30 – June 1, 2021). Tallinn: Teadmus OÜ, 2021. P.79 -81.

¹⁵ Bianchi G., Pisiotis U., Cabreta M. GreenComp – The European sustainability competence framework. *JRC Science for Policy Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022.

¹⁶ Семігіна Т. «Буен Вівір» як глобальний пріоритет соціальної роботи на 2024–2026 роки. *Social Work and Education*. 2023. Т. 10, № 4. С. 472–485.

– Активно сприяти розвитку *інклюзивних економічних моделей*, які забезпечують гідні умови праці, соціальні гарантії та справедливий розподіл ресурсів.

– Створювати умови для *соціальної згуртованості*, розвиваючи механізми взаємодопомоги, громадської участі та соціальної підтримки на рівні локальних спільнот.

– Впроваджувати практики, що зміцнюють *культурну ідентичність та різноманіття*, сприяючи збереженню традицій, мови та духовних цінностей в громадах.

Таким чином, «Buen Vivir» є не просто абстрактним ідеалом, а конкретним керівництвом до дії, яке вказує на необхідність переходу від суто економічно орієнтованих моделей розвитку до підходів, що враховують цілісне благополуччя людей, екосистем і суспільства загалом. Впровадження цієї концепції у соціальну роботу сприятиме формуванню більш справедливого, екологічно відповідального та гармонійного світу, де кожна людина матиме можливість жити гідно, у безпеці та в злагоді як із суспільством, так і з природою.

Сучасні ідеї сталого розвитку спираються на *партисипативність* як методологічний інструмент. З огляду на це в межах освітніх програм із соціальної роботи необхідно забезпечити навчання студентів методом залучення громад до процесів прийняття рішень. Слід також зважати на результати досліджень (Healey, 2022¹⁷; Labonte, 1999¹⁸), які підтверджують, що розвиток навичок фасилітації та побудови партнерств сприяє зміцненню соціального капіталу громад. Тому, як засвідчує міжнародний досвід реалізації освітніх програм із соціальної роботи (Anleu-Hernández & García-Moreno, 2021¹⁹; Mackle et al., 2025²⁰; Mendes, 2009²¹), майбутні соціальні працівники повинні набути таких компетентностей, як:

1) спроможність стимулювати розвиток *громадських ініціатив* (вміння підтримувати розвиток громадських ініціатив, спрямованих на

¹⁷ Healey P. Caring for place– community development in Rural England. 1st ed. London: Routledge, 2022.

¹⁸ Labonte R. Social capital and community development: Practitioner emptor. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*. 1999. Т. 23, № 4. С. 430–433.

¹⁹ Anleu-Hernández C., García-Moreno C. Community development as a key element in social work education and practice in Spain. *Community Development Journal*. 2021. Т. 56, № 4. С. 644–662. DOI: <https://doi.org/10.1093/cdj/bsab026>.

²⁰ Mackle D., Pascoe K. M., O'Brien F. Opportunities to strengthen community development teaching in undergraduate social work programmes: An international curriculum comparative case study analysis. *Social Work Education*. 2025. С. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.1080/02615479.2024.2445063>.

²¹ Mendes P. Teaching community development to social work students: A critical reflection. *Community Development Journal*. 2009. Т. 44, № 2. С. 248–262.

вирішення соціальних проблем; навички консультування та навчання активістів громад; усвідомлення цінності громадської участі);

2) готовність до *фасилітації групових процесів та медіації* (вміння організовувати та проводити збори громад, фокус-групи, громадські слухання та інші партисипативні заходи; навички модерації дискусій, забезпечення рівної участі всіх членів громади та досягнення консенсусу; навички медіації та вирішення конфліктів шляхом переговорів та пошуку компромісних рішень);

3) здатність здійснювати *представництво та захист інтересів громад* (вміння представляти інтереси громади на різних рівнях: місцевому, регіональному, національному; навички розробки та реалізації адвокаційних кампаній, підготовки аналітичних матеріалів та публічних виступів).

З огляду на виклики сталого розвитку, які описані науковцями із соціальної роботи (Börjesson & Ulmestig, 2024²²; Thompson, 2020²³; Truell & Crompton, 2020²⁴), соціальні працівники мають володіти низкою ключових компетентностей. Насамперед це системне мислення та міждисциплінарність, що передбачає аналіз складних соціальних проблем у взаємозв'язку з економічними, екологічними та політичними чинниками. Соціальні працівники повинні бути здатні працювати на перетині соціальної політики, охорони здоров'я, освіти та економічного розвитку, що потребує відповідної підготовки. Важливою також вважається компетентність у сфері соціальної інклюзії та прав людини, що включає роботу з вразливими групами, забезпечення рівного доступу до соціальних послуг, боротьбу з дискримінацією та просування гендерної рівності.

Окрему увагу – у контексті сталого розвитку варто приділити *цифровій компетентності* та використанню інноваційних технологій у соціальній роботі. Зокрема, сучасні соціальні працівники повинні бути обізнаними у використанні онлайн-сервісів для соціального консультування та підтримки клієнтів, аналізі соціальних потреб на основі Big Data, а також у питаннях цифрової безпеки та захисту персональних даних (Zhu & Andersen, 2022²⁵). Вони мають

²² Börjesson U., Ulmestig R. Challenges of knowledge utilization in social work practice: “The clients are the least of our problems.” *Social Work Education*. 2024. Т. 43, № 5. С. 1285–1301.

²³ Thompson N. *Anti-discriminatory practice: Equality, diversity and social justice*. 7th ed. London: Bloomsbury Publishing, 2020.

²⁴ Truell R., Crompton S. *To the top of the cliff: How social work changed with COVID-19*. Zurich: International Federation of Social Workers, 2020.

²⁵ Zhu H., Andersen S. T. Digital competence in social work practice and education: experiences from Norway. *Nordic Social Work Research*. 2022. Т. 12, № 5. С. 823–838.

орієнтуватися на подолання цифрового виключення та цифрових розривів представників уразливих груп (Семигіна & Каркач, 2019)²⁶.

Цифровізація соціальної роботи відкриває нові можливості для надання допомоги вразливим групам та підвищення ефективності соціальних програм. Разом із розвитком технологій, актуальним залишається питання якісної підготовки фахівців, які мають володіти не лише цифровими навичками, а й *широким спектром професійних компетентностей*. У цьому контексті Європейська соціальна мережа (Baltruks et al., 2017)²⁷ визначає низку ключових компонентів навчання соціальної роботи, які сприяють формуванню висококваліфікованих фахівців для суспільства, яке прагне сталого розвитку. До них належать особистісно-орієнтований догляд, глибоке розуміння теоретичних концепцій, таких як теорія прив'язаності, ведення випадку (кейс-менеджмент), співпраця з іншими професіоналами, зокрема в сфері охорони здоров'я, освіти та правопорядку. Крім того, важливими елементами є рефлексивна практика, антидискримінаційні підходи, культурна обізнаність, критичне мислення та інтегрований догляд. Навчання соціальних працівників також має охоплювати управління ризиками, охорону та захист вразливих категорій населення, персоналізацію соціальних послуг, зокрема через механізми особистих бюджетів, а також міжнародну співпрацю у сфері соціальної роботи.

Гендерна рівність є однією з основних складових соціальної справедливості, спрямованою на забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків у всіх сферах життя. У межах Цілі сталого розвитку 5 (ЦСР 5) соціальні працівники відіграють ключову роль у подоланні дискримінації, захисті прав жінок і дівчат, впровадженні антидискримінаційних практик та підтримці постраждалих від насильства. Через використання таких інструментів діяльності як протидія домашньому насильству та насильству за ознакою статі, діяльності кризових центрів та прихистків, підтримку жінок у складних життєвих обставинах, які можуть спричиняти їх соціальну ізоляцію, просвітницькі кампанії та адвокацію гендерної рівності, сприяння економічній незалежності жінок, проведення тренінгів щодо нових моделей маскулінності – соціальні працівники сприяють просуванню підходів, орієнтованих на права людини в громаді та побудові гендерно-орієнтованої політики і практики втручання.

²⁶ Семигіна Т., Каркач А. «Е-інклюзія» літніх людей і соціальна робота. *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: м-ли Всеукр.наук.-практ. конф.* Умань : ВІЗАВІ, 2019. С. 130-133.

²⁷ Baltruks D., Hussein S., Lara Montero A. Investing in the social services workforce. Brighton: European Social Network, 2017. URL: https://www.esn-eu.org/sites/default/files/publications/Investing_in_the_social_service_workforce_WEB.pdf

Оскільки наслідки військового конфлікту вплинули на економічну стабільність та соціальну згуртованість суспільства, створення інклюзивного, *доступного та справедливого ринку праці* є одним із ключових завдань соціальної роботи, що передбачає забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу чи життєвих обставин. Важливо, що соціальні працівники не лише консультують та підтримують людей, які опинилися у складних життєвих обставинах, а й активно сприяють розвитку соціального підприємництва, завдяки чому громади отримують можливість відновлювати економічний потенціал та формувати сталі механізми самозабезпечення. Зокрема, вони беруть участь у створенні навчальних програм для ветеранів, переселенців та осіб з інвалідністю, допомагаючи їм здобувати нові професійні навички, що відповідають вимогам сучасного ринку праці. Крім того, залучаючи фінансування від міжнародних донорів і співпрацюючи з органами місцевого самоврядування, соціальні працівники можуть сприяти відкриттю локальних соціальних підприємств, які не лише забезпечують нові робочі місця, а й виконують важливу суспільну місію, спрямовану на підтримку громади.

З огляду на виклики, з якими стикаються соціальні групи, що втратили основне джерело доходу, соціальні працівники відіграють ключову роль у їхній *професійній та соціальній адаптації*, зокрема шляхом надання консультацій, організації професійних тренінгів та забезпечення соціального супроводу під час працевлаштування. Важливим видається не лише залучення вразливих категорій до ринку праці, а й створення умов для їхньої довгострокової економічної стабільності, що передбачає розвиток гнучких форм зайнятості, адаптацію робочих місць до потреб людей з інвалідністю та впровадження програм наставництва для молоді, яка тільки починає професійний шлях. Оскільки цифровізація та технологічний розвиток змінюють вимоги до працівників, соціальні працівники можуть активно сприяти підвищенню *цифрової грамотності* вразливих груп населення, допомагаючи їм адаптуватися до нових умов праці та освоювати професії, що не вимагають фізичної присутності в офісі чи на виробництві.

Таким чином, соціальні працівники можуть ефективно взаємодіяти із державними центрами зайнятості, роботодавцями та громадськими організаціями, щоб забезпечити безперешкодний доступ до роботи та підтримку для тих, хто потребує її найбільше. Наприклад, однією з ефективних практик слід вважати створення навчальних програм та менторських ініціатив, що допомагають ветеранам та переселенцям

інтегруватися у сучасний ринок праці шляхом перекваліфікації та освоєння нових професій.

Таким чином, соціальну роботу у контексті сучасної філософії сталого розвитку слід розглядати як багатогранну сферу, що вимагає інтеграції екологічних, економічних і соціальних підходів. Вона базується на системному аналізі суспільних викликів, міждисциплінарній співпраці, використанні інноваційних технологій та просуванні прав людини. Компетентності соціальних працівників повинні формуватися відповідно до сучасних глобальних викликів, що потребує адаптації освітніх програм та розвитку нових моделей підготовки фахівців. У сучасних умовах соціальна робота відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку суспільства, що робить її важливою складовою соціальної політики та практики на національному і міжнародному рівнях.

Україні, яка в міру своїх можливостей впроваджує Цілі сталого розвитку та приєдналася до Європейської соціальної мережі, доцільно зосередитися на вдосконаленні професійних компетентностей соціальних працівників та підвищенні якості освіти у цій сфері. Це передбачає інтеграцію сучасних підходів до навчання, зокрема рефлексивної практики, критичного мислення, міждисциплінарного підходу та цифрових технологій. Важливо забезпечити ґрунтовну підготовку фахівців у питаннях соціальної інклюзії, прав людини, управління випадком та співпраці з іншими професіоналами.

2. Компетентності, необхідні соціальним працівникам в умовах війни та повосного відновлення

У суспільстві, яке зазнало глибоких соціальних потрясінь, соціальні працівники стають агентами змін, сприяючи відновленню довіри, зміцненню соціальної згуртованості та формуванню нових форм солідарності, а соціальна робота відіграє критичну роль у розбудові миру, реагуванні на кризові ситуації та зціленні від травми. Фахівці соціальної роботи опиняються на першій лінії гуманітарного фронту та є агентами кризової підтримки населення в умовах колективної травми, надаючи допомогу постраждалим від насильства, внутрішньо переміщеними особам, військовими та їхніми родинами, дітям, які втратили батьків, особам, які пережили досвід полону чи окупації.

Аналіз публікацій, які висвітлюють специфіку практичної діяльності (Столярик & Семигіна, 2024²⁸; Semigina & Stoliaryk, 2024²⁹; Shved, Liakh & Spirina, 2024³⁰; Дуля, Лехолетова & Лях, 2024³¹), організаційних основ діяльності соціальних служб (Столярик & Семигіна, 2025)³² та досліджень у сфері соціальної роботи (Семигіна, 2025³³), дає підставити виокремити низку специфічних компетентностей, які необхідні соціальним працівникам для відновлення осіб, груп та громад у воєнний та повоєнний період.

По-перше, одним із ключових аспектів їхньої діяльності є надання психосоціальної підтримки населенню, що проживає колективну травму. Війна залишає глибокий відбиток на психічному здоров'ї людей – значна частка населення зіштовхується з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), депресією, тривожними розладами, втратою мотивації до життя. Досвід професійного втручання, про який повідомляють соціальні працівники, підкреслює необхідність розуміння природи травми та допомоги постраждалим, а також знання специфіки психосоціальної самопідтримки та збереження психічного здоров'я, яка потрібна як соціальним працівникам, так і цивільному населенню, щоб мати можливість функціонувати у травматичних умовах (Столярик & Семигіна, 2024³⁴). Соціальні працівники допомагають людям усвідомити та прийняти свої переживання, сприяють адаптації до нових умов, формують навички стресостійкості та підвищують мобілізацію ресурсів індивідів та громад. Оскільки, вони є фахівцями, які, окрім

²⁸ Столярик О., Семигіна Т. Орієнтовані на травму підходи: важливість у підготовці соціальних працівників та напрями розвитку. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 10. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13895828>

²⁹ Semigina T., Stoliaryk O. Working with Ex-combatants in Ukraine: Implications for Local and International Social Work Academia. *Journal of Human Rights and Social Work*. 2024. Vol. 9. P. 453–463.

³⁰ Shved O., Liakh T., Spirina T. *et al.* Psychosocial Support for Victims of Sexual Violence During the War in Ukraine: Challenges for Social Work. *Journal of Human Rights and Social Work*. 2024. Vol. 9. P. 464–473

³¹ Дуля А., Лехолетова М., Лях Т. Особливості соціальної роботи з особами з інвалідністю внаслідок війни. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2024. Вип. 98. С. 42–46. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.98.08>

³² Столярик О., Семигіна Т. Інтеграція компетентності самопідтримки в освітні програми підготовки соціальних працівників: шлях до професійної стійкості. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №1. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14655816>

³³ Семигіна Т. *Сприяючи змінам: дослідження в соціальній роботі*. Таллінн: Teadmus, 2025. 436 с.

³⁴ Столярик О., Семигіна Т. Орієнтовані на травму підходи: важливість у підготовці соціальних працівників та напрями розвитку. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 10. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13895828>

психосоціальної, надають їй інші види первинної до-професійної підтримки, повинні володіти наступними знаннями й навичками:

1. Кризове реагування та травма-інформована практика. Це два взаємопов'язані підходи, що використовуються в соціальній роботі для підтримки людей, які переживають або пережили травматичні події, які охоплюють комплекс заходів, спрямованих на екстрену підтримку, стабілізацію індивіда або групи у стані кризи та створення травмоутливого середовища, що сприятиме їх відновленню. Кризове реагування допомагає стабілізувати стан індивіда в момент кризи, тоді як травма-інформована практика сприяє довготривалому відновленню та підтримці. Ця компетентність повинна включати розуміння інструментів та методів надання:

- *кризової психосоціальної допомоги*, яка повинна надаватися оперативно, щоб запобігти погіршенню стану. Фахівці соціальної роботи повинні вміти створювати *безпекове травмоутливе середовище*, що створює атмосферу довіри, стабільності та підтримки, в якій індивід відчуває захист і контроль над життєвою ситуацією. Важливим є розуміння природи травми та вміння використовувати *інструменти кризової оцінки*, що дозволяє визначити рівень загрози та невідкладні потреби постраждалих.

- *роботу з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) та зменшення дистресу* – застосування стратегій, що допомагають знизити рівень тривоги та стресу, уникнути інших травматичних розладів та повторної травматизації. Це може включати розуміння механізмів травми, використання методів психологічної підтримки та адаптації, запобігання ситуаціям, що можуть викликати повторний стрес, допомогу в адаптації до нової реальності, навчання навичкам подолання стресу.

- *організацію кризової професійної підтримки* – залучення професійної допомоги, підтримки сім'ї, громади та інших підтримуючих структур, а також створення довготривалих програм підтримки, які можуть включати реабілітацію, терапію, соціальна адаптацію.

- *запобігання професійному вигоранню та самодопомога* – навички емоційного регулювання, стрес-менеджменту та психогігієни для збереження соціально-психологічного здоров'я соціальних працівників, а також формування у них навиків навчання з першої психосоціальної допомоги для цивільного населення.

Соціальні працівники відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до соціальних послуг, особливо у кризові періоди. Завдяки активній взаємодії з громадами, вони не лише реагують на наявні виклики, а й виявляють нові потреби населення, сприяючи розширенню

мережі допомоги та ресурсів. Соціальні працівники активно працюють над захистом прав найбільш вразливих категорій населення та виступають в ролі посередника між тими, хто потребує допомоги та державними й міжнародними структурами, забезпечуючи доступ до підтримки та послуг.

2. Розуміння **політики забезпечення сталого миру** є ключовим компонентом професійної підготовки соціальних працівників, оскільки дозволяє не лише аналізувати причини конфліктів, а й сприяти їхньому запобіганню та мирному врегулюванню. Важливим аспектом їх діяльності є також **правосуддя перехідного періоду**, що передбачає механізми відновлення справедливості, подолання наслідків збройних конфліктів та встановлення довіри між громадянами та державними інституціями (Pham, Vinck & Weinstein, 2010³⁵). Це вимагає від них таких компетентностей, які пов'язані із захистом прав вразливих категорій населення та налагодження точок входу у систему соціальної підтримки, що включає:

- **навички моніторингу та аналізу потреб населення** – соціальні працівники здійснюють оцінку ситуації в громадах з врахуванням контексту та умов в громаді;

- **розуміння механізмів адвокації та підвищення обізнаності** – популяризація інформації про доступні послуги та ініціювання змін у соціальній політиці;

- **вміння налагоджувати співпрацю з органами влади та інститутами громадянського суспільства з метою залучення додаткових ресурсів та ініціювання програм підтримки;**

- **навички роботи в кризових умовах** – допомога особам, які зазнали дискримінації в мінливих умовах насильства, міграції, окупації, загрози життю та здоров'ю;

- **розуміння інструментів відновлення звільнених територій**, які можуть включати реконструкцію соціальних послуг у громадах, що постраждали від окупації чи активних бойових дій, допомогу населенню у відновленні соціального статусу, доступу до житла, медицини, освіти, кризова підтримка постраждалих від військових злочинів (жертв насильства, викрадення, катувань), а також співпраця з правозахисними організаціями щодо *документування порушень прав людини* з метою побудови системи справедливого правосуддя перехідного періоду.

3. У цих умовах соціальні працівники дедалі частіше стикаються з викликами, пов'язаними з **міжкультурною комунікацією та діалогом**, яка включає розуміння особливостей різних культур і принципи

³⁵ Pham, P. N., Vinck P., Weinstein H. M. Human rights, transitional justice, public health and social reconstruction. *Social science & medicine*. 2010. Vol. 70(1). P. 98-105.

толерантності та недискримінації (Osborn & Karandikar, 2022)³⁶. Це можливе за розвитку компетентностей, які включають:

- *розуміння культурних відмінностей та їхнього впливу на соціальну роботу* вміння аналізувати специфіку різних культур та їх здатність впливати на ставлення до соціальних послуг, врахування мовних бар'єрів, релігійних та етнічних особливостей у роботі з клієнтами, використання чутливих підходів до комунікації, що сприяють довірі та ефективній взаємодії;

- *навички міжкультурної комунікації та запобігання дискримінації* – використання методів ненасильницької комунікації у роботі з представниками різних соціальних груп, запровадження антидискримінаційних практик у сфері соціального захисту, обов'язкова освіта для соціальних працівників та державних службовців щодо питань культурної чутливості;

- *розуміння роботи з вразливими групами населення в умовах кризи* – забезпечення доступності соціальних послуг для людей з інвалідністю, осіб похилого віку, дітей та жінок, розвиток інклюзивних програм в громадах, що сприяють соціальній інтеграції.

4. У кризових умовах, таких як війна чи природні катастрофи, ефективно **управління ресурсами та організація гуманітарної допомоги** мають критично важливе значення, а соціальні працівники часто виступають у ролі координатора між державними структурами, міжнародними організаціями, волонтерськими ініціативами та постраждалими громадами, що вимагає від них специфічних знань, пов'язаних із створенням **системи гуманітарного захисту**, які включають:

- *інструменти роботи з базами даних, аналітичними платформами та системами моніторингу гуманітарних програм* – навички збору та аналізу даних про потреби населення та методів співпраці з органами місцевого самоврядування для збору оперативної інформації;

- *вміння планувати та організовувати гуманітарну допомогу* – розуміння міжнародних стандартів та механізмів гуманітарної допомоги, забезпечення ефективної логістики та комунікації між місцевими громадами та міжнародними гуманітарними структурами (ООН, Червоний Хрест, ЮНІСЕФ тощо), навички моніторингу ефективності наданої допомоги та зворотний зв'язок із громадами;

³⁶ Osborn P. R., Karandika, S. Practice-based knowledge perspectives of cultural competence in social work. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*. 2022. Vol. 32(6). P. 285–297. <https://doi.org/10.1080/15313204.2022.2046228>

– навички координації роботи з волонтерами та міжнародними організаціями – організація навчання волонтерів, підвищення їхньої кваліфікації у сфері парапрофесійної соціальної роботи, навчання їх стратегіям розподілу і надання гуманітарної допомоги, робота з донорами та благодійними організаціями для залучення фінансування та ресурсів тощо.

5. Принципи гуманності, нейтралітету, неупередженості та незалежності є фундаментальними для гуманітарної діяльності, спираючись на твердження, що людські страждання мають вирішуватися, у яких контекстах та за яких умов вони б не виникали, приділяючи особливу увагу найбільш вразливим категоріям суспільства. Тому, в умовах війни особливо важливо дотримуватися **етичних стандартів**, щоб уникнути повторної травматизації постраждалих та забезпечити належний рівень допомоги. Це потребує належного розуміння етичних аспектів професійної діяльності в умовах війни, які включають:

– *конфіденційність та безпека даних* – збір, зберігання персональних даних чутливих груп клієнтів (біженців, жертв насильства та військових злочинів);

– *неупередженість та рівний доступ до допомоги* – уникнення дискримінації за етнічними, релігійними, культурними, мовними чи іншими ознаками, вміння раціональної пріоритизації розподілу допомоги;

– *безпека* – травмочутлива та етична комунікація з постраждалими з уникненням додаткового стресу;

– *протидія маніпуляціям, а також прозорість та відповідальність* – контроль за прозорістю процесів дотримання прав людини, надання послуг, розподілу гуманітарної допомоги, підзвітність тощо.

6. Соціальні працівники відіграють ключову роль у **формуванні стійкого миру**, оскільки працюють із постраждалими від конфлікту, сприяють інтеграції різних соціальних груп та підтримують процеси соціального відновлення (Knox & Quirk, 2000³⁷; Byrne & Gormley-Heenan, 2014³⁸). Для ефективної участі у політиці сталого миробудування вони повинні володіти низкою ключових компетентностей, які допомагають налагоджувати мирний діалог, сприяти соціальній згуртованості та зміцнювати довіру між громадами, зокрема:

³⁷ Knox C., Quirk P. Peace building in Northern Ireland: Community development Model. *Policy & Politics*. 2000. Vol. 28(3). P.387–403.

³⁸ Byrne J., Gormley-Heenan C. Peacebuilding and the politics of identity: NGOs and ethnic communities in Northern Ireland. *International Peacekeeping*. 2014. Vol. 21(2), 164–180.

– *розуміння соціальних та політичних процесів* – здатність аналізувати причини конфліктів, соціальну нерівність та структурні проблеми суспільства;

– *навички моніторингу та оцінки соціальних програм* – уміння аналізувати ефективність програм миробудування та адаптувати їх до потреб місцевого населення;

– *знання механізмів стратегічного планування миробудівних ініціатив* – розробка довготривалих стратегій примирення, враховуючи досвід міжнародних конфліктів;

– *знання міжнародного гуманітарного права* – орієнтування в правових засадах захисту прав людини, міжнародних миротворчих програмах.

Політика сталого миробудування вимагає комплексного підходу, за якого соціальні працівники виступають посередниками між державою, громадами та міжнародними партнерами. Володіння зазначеними ключовими компетентностями дозволяє їм ефективно працювати у сфері соціального відновлення, формувати довіру між людьми та сприяти стабільному миру.

3. Освітні підходи до формування компетентностей соціальних працівників з урахуванням викликів війни

Війна створює нові виклики для соціальної роботи, зокрема у сферах підтримки жертв воєнних злочинів та постраждалих громад, тому сучасна освіта, щоб відповідати критеріям якості, має адаптуватися до цих змін, інтегруючи чутливі до цих викликів знання, вміння та навички у професійну підготовку майбутніх фахівців. Актуальність змісту освіти з соціальної роботи повинна постійно переглядатися, а наповнення освітніх програм – оновлюватися з врахуванням викликів, пов'язаних із соціальними процесами.

Еволюція освіти соціальної роботи в бік глобального підходу є неминучим процесом, який відкриває нові можливості для міжнародної співпраці та підвищує її ефективність. Відповідне реформування освітніх програм, впровадження міжнародних стандартів освіти та інтеграція глобальних соціальних викликів у освітній процес сприятимуть підготовці фахівців, здатних не лише працювати в умовах постійних змін, а й активно формувати нові соціальні стратегії, що спрямовані на покращення якості життя у світовому масштабі. У цьому сенсі професія соціального працівника є ключовим партнером для досягнення Цілей розвитку ООН та її амбіцій, оскільки вона може сприяти адвокації потреб та інтересів спільнот. Оскільки роль соціальних працівників у світі змінюється, їхня освіта також має

еволюціонувати, щоб відповідати сучасним викликам, тому ефективне оновлення освітніх програм та професійних стандартів соціальної роботи є ключовим фактором відновлення України. Врахування міжнародного досвіду, адаптація освітніх підходів до реальних викликів воєнного та повоєнного часу та підтримка соціальних працівників на державному рівні дозволять сформувати сучасну, ефективну систему соціальної роботи, здатну забезпечити довготривалу стабільність та розвиток суспільства у післявоєнний період.

Узагальнення компетентностей для сталого розвитку та відновлення суспільства дозволяє виділити **ключові напрями професійної підготовки** та оновлення освітніх програм та професійних стандартів які мають ґрунтуватися на **комплексній моделі компетентностей**, що включає різні аспекти соціальної роботи: від кризового реагування до цифрових навичок і системного мислення (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Модель компетентностей соціальних працівників для забезпечення сталого розвитку у повоєнний період

Домен компетентностей	Ключові компетентності
Кризове реагування та стійкість	надання першої психологічної допомоги; робота з травмою; самодопомога, раннє виявлення та раннє втручання; профілактика професійного вигорання
Соціальна адвокація та захист прав	знання міжнародного та національного законодавства; лобювання прав людини та змін у соціальній політиці для захисту вразливих груп, інструменти відновлення звільнених територій
Відновлення громад та соціальна інтеграція	фасилітація; медіація; побудова партнерств, гуманітарне реагування та допомога
Сталий розвиток та екологічна свідомість	принципи сталого розвитку; робота з екологічно вразливими групами; забезпечення доступу до чистого середовища та екологічної безпеки
Цифрова компетентність та інновації	використання цифрових інструментів для організації соціальних послуг, управління даними та моніторингу потреб громад; подолання цифрового розриву та нерівності; навички дистанційної соціальної роботи та психологічної підтримки
Міжкультурна комунікація та інклюзія	робота з різними культурами; антидискримінація; інклюзивні підходи та практики, робота з людьми з інвалідністю
Системне мислення та міждисциплінарність	аналіз соціальних проблем; співпраця з іншими фахівцями, використання доказових методів у соціальній роботі

Запропонована модель компетентностей соціальних працівників не лише може слугувати основою для глибокої трансформації освітніх програм, а й створює підґрунтя для розвитку нових навчальних стратегій, спрямованих на підготовку фахівців, які зможуть ефективно

діяти в умовах соціальної нестабільності, реагувати на кризові ситуації та забезпечувати підтримку найбільш вразливих верств населення.

Війна та її наслідки кардинально змінюють соціальну та економічну динаміку суспільства, що, у свою чергу, вимагає перегляду освітніх підходів, вдосконалення методик викладання, розширення можливостей для практичного навчання та активного використання міжнародного досвіду, який довів свою ефективність у постконфліктних суспільствах. Оскільки сучасний світ швидко змінюється, а виклики, з якими стикається сфера соціальної роботи, стають усе більш складними, необхідно забезпечити гнучкість, доступність та сталість освітнього процесу, що дозволить фахівцям постійно оновлювати знання, опановувати нові методики та ефективно застосовувати їх на практиці, реагуючи на зміни у соціальному середовищі (O'Brien et al., 2024³⁹). Це може включати наступні заходи:

- *дистанційне навчання та гібридні формати*: використання онлайн-курсів, вебінарів, віртуальних симуляцій кризових ситуацій, запровадження змішаних форматів навчання (програми «blended learning» – змішаного навчання, які поєднують теоретичну онлайн-освіту з практичними семінарами в реальних соціальних установах), надання доступу до масових відкритих освітніх ресурсів та цифрових бібліотек для самостійного навчання;

- *гнучкість та чутливість програм професійної підготовки*: адаптація навчальних курсів під потреби практикуючих фахівців, впровадження модульної системи навчання, що дозволяє фахівцям проходити окремі курси відповідно до актуальних потреб, створення короткотермінових програм формальної та неформальної освіти, залучення практиків як викладачів та менторів;

- *розвиток післядипломної освіти та освіти впродовж життя*: створення програм підвищення кваліфікації для соціальних працівників у кризових умовах, співпраця з міжнародними організаціями (ООН, ЮНІСЕФ, Червоний Хрест, Карітас, СОС «Дитячі містечка», ГО «Партнерство кожній дитині» тощо) для практичного стажування соціальних працівників, використання сертифікаційних програм для підтвердження навичок.

Ефективне оновлення освітніх програм неможливе без підтримки держави та міжнародних партнерів. Така підтримка може включати фінансування програм підготовки та перепідготовки соціальних працівників через впровадження державних грантів та цільових програм

³⁹ O'Brien, F., Hawthorne-Steele, I., Pascoe, K. M., Moreland, R., Cownie, E., & Killick, C. (2024). Bridging the gap between social work and community development: implementing a post-graduate training partnership. *Social work education*, 43(8), 2218-2235.

фінансування, виділення коштів на технічне забезпечення дистанційного навчання. Також, важливою умовою успішної підготовки фахівця соціальної роботи, готового до глобальних викликів, є співпраця з міжнародними донорами та університетами для обміну знаннями та практиками через обмін викладачами та студентами між українськими та європейськими університетами, залучення міжнародних експертів до розробки освітніх курсів, партнерство з міжнародними фондами для фінансування освітніх ініціатив. Міжнародна співпраця дозволить інтегрувати закордонні стандарти підготовки соціальних працівників, покращити розробку державних стандартів освіти, що враховують виклики війни та відновлення країни.

ВИСНОВКИ

Підготовка фахівців, здатних ефективно працювати в умовах культурного розмаїття, соціальної нерівності та економічної нестабільності, вимагає глибокого реформування освітніх програм у сфері соціальної роботи. У сучасному світі, де соціальні проблеми перетинають національні кордони та потребують спільних рішень, виникає необхідність не лише в оновленні змісту освітніх компонентів, а й у переосмисленні самої філософії освітнього процесу. Важливим завданням є узгодження освітніх стандартів, розробка інноваційних методологій навчання та впровадження сучасних інструментів, що забезпечать підготовку соціальних працівників до роботи у складних, нестабільних умовах. Розвиток глобального підходу в освіті соціальних працівників має велике значення не лише з точки зору професійної підготовки, а й у контексті досягнення глобальних цілей сталого розвитку. Якщо освітні стандарти будуть адаптовані до викликів сучасного суспільства, то майбутні соціальні працівники зможуть не лише ефективно працювати з вразливими групами населення, а й сприяти сталому розвитку громад, розбудові інклюзивного суспільства та формуванню політики соціальної підтримки, яка враховує міжнаціональний і міждисциплінарний контексти.

Водночас соціальна робота в умовах війни та повоєнного відновлення ставить перед фахівцями нові виклики, які потребують розширення компетентностей та впровадження нових підходів до професійної діяльності. Глибокі трансформації українського суспільства, спричинені військовими діями, вимагають активної участі соціальних працівників у наданні комплексної допомоги постраждалим, підтримці соціальної згуртованості, розбудові миру та сталому розвитку громад. У цьому контексті важливим є посилення підготовки фахівців у сфері кризового реагування та травмоінформованої практики, адже саме

ці напрямки забезпечують як негайну, так і довгострокову підтримку тих, хто пережив травматичні події. Соціальні працівники повинні володіти навичками психологічної першої допомоги, роботи з посттравматичним стресовим розладом, а також методами стабілізації психоемоційного стану постраждалих. Окрім цього, важливу роль відіграє підготовка фахівців до роботи з питань міграції, що передбачає розвиток навичок міжкультурної комунікації та застосування антидискримінаційних підходів, спрямованих на інтеграцію вразливих груп у місцеві громади, збереження соціальної єдності, запобігання конфліктам на локальному рівні. Розбудова миру вимагає від соціальних працівників глибоких знань та компетентностей у сфері фасилітації, медіації, соціального партнерства та миротворчих ініціатив.

Оновлення освітніх програм має базуватися на моделі компетентностей, яка включає кризове реагування, соціальну адвокацію, цифрову грамотність, екологічну свідомість, системне мислення та міждисциплінарний підхід. Гнучкість освітніх програм сприятиме тому, що соціальні працівники зможуть здобувати нові знання та вдосконалювати свої навички без відриву від професійної діяльності, що, у свою чергу, дозволить їм реагувати на виклики у реальному часі. Таким чином, реформування освіти соціальних працівників є не лише вимогою часу, а й необхідною передумовою для забезпечення соціальної стійкості та розвитку України в умовах війни та післявоєнного відновлення.

АНОТАЦІЯ

Філософія професійної підготовки соціальних працівників у сучасних умовах вимагає ґрунтовного переосмислення освітніх програм, оскільки соціальні проблеми виходять за межі національних кордонів і потребують міждисциплінарних рішень, з врахуванням як глобальних тенденцій, так і національного й локального контексту. Освіта соціальних працівників повинна відповідати глобальним викликам і сприяти досягненню Цілей сталого розвитку ООН, оскільки соціальні працівники відіграють ключову роль у підтримці вразливих груп населення, розбудові інклюзивного суспільства та формуванні стратегії соціальної підтримки і стійкості індивідів та громад. Ця розвідка вивчає вплив Цілей сталого розвитку на освіту з соціальної роботи в умовах війни та повоєнного відновлення, окреслюючи нові вимоги до фахівців, які необхідні для належного виконання професійних обов'язків, зокрема – розширення знань, вмінь та навичок з кризового реагування, травмоінформованої практики, першої психологічної допомоги, координації міграційної політики, навиків фасилітації і медіації,

побудови соціальні партнерства та розвитку миротворчих і гуманітарних ініціатив. У статті представлено комплексну модель компетентностей, яка може лягати в основу оновлення освітніх програм з соціальної роботи. Дослідження також наголошує на потребі гнучкості та чутливості освітніх програм, врахування міжнародного контексту, що дозволить фахівцям вдосконалювати свої навички без відриву від професійної діяльності, що забезпечить ефективну відповідь на актуальні виклики.

Література

1. Дуля А., Лехолетова М., Лях Т. Особливості соціальної роботи з особами з інвалідністю внаслідок війни. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2024. Вип. 98. С. 42-46. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.98.08>
2. Семигіна Т. «Буен Вівір» як глобальний пріоритет соціальної роботи на 2024–2026 роки. *Social Work and Education*. 2023. Т. 10, № 4. С. 472–485.
3. Семигіна Т. Аналіз освітніх програм із соціальної роботи в Україні: інституційний аспект. *Social Work and Education*. 2024. Т. 11, № 4. С. 488–498. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.24.4.3>.
4. Семигіна Т. Завдання соціальної роботи у контексті Цілей сталого розвитку. *Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри. Матеріали міжнар.наук.-практ. конф (5-6 квітня 2017 р.)* [За заг.ред. Семигіної Т.В.]. Київ: АПСВТ, 2017. С. 138-141. Режим доступу: <http://bit.ly/2CaswpS>
5. Семигіна Т. *Сприяючи змінам: дослідження в соціальній роботі*. Таллінн: Teadmus, 2025. 436 с.
6. Семигіна Т. Трансформація соціальної роботи в Україні: від радянських коренів до сучасних викликів. *Наукові тренди постіндустріального суспільства: збірник наукових праць з матеріалами VI Міжнар. наук. конф*. Вінниця: УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 79–81.
7. Семигіна Т. Чому соціальна робота набуває зеленого кольору? *Вісник АПСВТ*. 2018. № 2. С. 11-27.
8. Семигіна Т., Каркач А. «Е-інклюдія» літніх людей і соціальна робота. *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: м-ли Всеукр.наук.-практ. конф*. Умань : ВІЗАВІ, 2019. С. 130-133.
9. Столярик О., Семигіна Т. Інтеграція компетентності самопідключування в освітні програми підготовки соціальних працівників: шлях до професійної стійкості. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №1. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14655816>

10.Столярик О., Семигіна Т. Орієнтовані на травму підходи: важливість у підготовці соціальних працівників та напрями розвитку. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 10. URL: DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13895828>

11. Anleu-Hernández C., García-Moreno C. Community development as a key element in social work education and practice in Spain. *Community Development Journal*. 2021. Т. 56, № 4. С. 644–662. DOI: <https://doi.org/10.1093/cdj/bsab026>.

12. Baltruks D., Hussein S., Lara Montero A. *Investing in the social services workforce*. Brighton: European Social Network, 2017. URL: https://www.esn-eu.org/sites/default/files/publications/Investing_in_the_social_service_workforce_WEB.pdf

13. Bianchi G., Pisiotis U., Cabreta M. GreenComp – The European sustainability competence framework. *JRC Science for Policy Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022.

14. Börjesson U., Ulmestig R. Challenges of knowledge utilization in social work practice: “The clients are the least of our problems.” *Social Work Education*. 2024. Т. 43, № 5. С. 1285–1301.

15. Byrne J., Gormley-Heenan C. Peacebuilding and the politics of identity: NGOs and ethnic communities in Northern Ireland. *International Peacekeeping*. 2014. Vol. 21(2), 164–180.

16. Chuiko O., Shkuro V., Semigina T. Continuities and Innovations in Social Work Practice Education in Ukraine: Lessons from the Pandemic and War Context. *Social Work Practice Education Beyond the Pandemic: Comparative Perspectives on Continuities, Adaptations and Innovations* / Ed. by Guidi R., Spatscheck C. Cham: Springer, 2024. P. 105-117.

17. Cuadra, C. B., Wallengren-Lynch, M., Kokoiachuk, Y., & Rapeli, M. (2024). Social work students and teachers responding to internally displaced persons' need of shelter in Ukraine in spring 2022: Service learning and recognition. *International Social Work*. Vol. 67(6). P. 1362-1376.

18. Healey P. *Caring for place– community development in Rural England*. 1st ed. London: Routledge, 2022.

19. Knox C., Quirk P. Peace building in Northern Ireland: Community development Model. *Policy & Politics*. 2000. Vol. 28(3). P.387–403.

20. Labonte R. Social capital and community development: Practitioner emptor. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*. 1999. Т. 23, № 4. С. 430–433.

21. Mackle D., Pascoe K. M., O'Brien F. Opportunities to strengthen community development teaching in undergraduate social work programmes: An international curriculum comparative case study analysis. *Social Work*

Education. 2025. C. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.1080/02615479.2024.2445063>.

22. Mapp S., Gatenio Gabel S. Moving social work from international social work to global social work through aligning SDG principles and social work education standards. *Social Work Education*. 2022. Vol. 41(7). P. 1412–1426. <https://doi.org/10.1080/02615479.2022.2089647>

23. Mendes P. Teaching community development to social work students: A critical reflection. *Community Development Journal*. 2009. T. 44, № 2. C. 248–262.

24. O'Brien, F., Hawthorne-Steele, I., Pascoe, K. M., Moreland, R., Cownie, E., & Killick, C. (2024). Bridging the gap between social work and community development: implementing a post-graduate training partnership. *Social work education*, 43(8), 2218–2235.

25. Osborn P. R., Karandika, S. Practice-based knowledge perspectives of cultural competence in social work. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*. 2022. Vol. 32(6). P. 285–297. <https://doi.org/10.1080/15313204.2022.2046228>

26. Pham, P. N., Vinck P., Weinstein H. M. Human rights, transitional justice, public health and social reconstruction. *Social science & medicine*. 2010. Vol. 70(1). P. 98–105.

27. Rambaree K., Rambaree B. B. 'Out of the Frying Pan into the Fire': Mauritian Social Workers' Perspectives on Disaster Governance in Mauritius. *The British Journal of Social Work*. 2021. № 51(5). C. 1585–1604.

28. Rice K., Fisher C., Moore S. Social work and the Sustainable Development Goals: an introduction to the special issue. *Social Work Education*. 2022. Vol. 41(7). P. 1409–1411. <https://doi.org/10.1080/02615479.2022.2122536>

29. Semigina T. Nowadays social work: discussions on environmental stability and justice. *Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices: Materials of the Monthly International Scientific and Practical Conference (May 30 – June 1, 2021)*. Tallinn: Teadmus OÜ, 2021. P.79 -81.

30. Semigina T., Kokoichuk Y. Floods in Ukrainian Carpathians: Lessons for Social Work Practice and Education. *Climate Justice and Social Work: International Perspectives* / Ed by Madhanagopal D., Nikku B. R. London: Routledge, 2023. C. 89–108. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003200390-6>

31. Semigina T., Stoliaryk O. Working with Ex-combatants in Ukraine: Implications for Local and International Social Work Academia. *Journal of Human Rights and Social Work*. 2024. Vol. 9. P. 453–463. DOI: <https://doi.org/10.1007/s41134-024-00331-1>

32. Semigina T., Stoliaryk O., Slozanska H. Preparing Ukrainian social workers: Adapting higher education to wartime requirements. *Professional*

training of future specialists amidst modern realities. T. 2. Riga: Baltija Publishing, 2025. C. 387–410. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-522-8-44>.

33. Shved O., Liakh T., Spirina T., Lekholetova, M. Psychosocial Support for Victims of Sexual Violence During the War in Ukraine: Challenges for Social Work. *Journal of Human Rights and Social Work*. 2024. Vol. 9. P. 464–473

34. Thompson N. Anti-discriminatory practice: Equality, diversity and social justice. 7th ed. London: Bloomsbury Publishing, 2020.

35. Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development // UN. 12 August 2015. URL: <https://bit.ly/1TqMnbo>

36. Truell R., Crompton S. To the top of the cliff: How social work changed with COVID-19. Zurich: International Federation of Social Workers, 2020.

37. Zaviršek D., Cox, J. Navigating Minefields: Social Work with People with Disabilities in the Context of War. *Journal of Human Rights and Social Work*. 2024. Vol. 9(3). P. 441-452.

38. Zhu H., Andersen S. T. Digital competence in social work practice and education: experiences from Norway. *Nordic Social Work Research*. 2022. T. 12, № 5. C. 823–838.

Information about the authors:

Stoliaryk Olha Yuriivna,

Doctor of Philosophy in Social Work, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Social Pedagogy
and Social Work

Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytetska St., Lviv, Ukraine, 79000

Semigina Tetyana Valeriyevna,

Doctor of Political Sciences, Professor,
Academy of Labor, Social Relations and Tourism
3A Kiltseva Doroha, Kyiv, Ukraine, 03187